

NACIONALNA OBITELJSKA POLITIKA

Vlado Puljiz, Dejana Bouillet (ur.)

Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, 2003., 355 str.

Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži izdao je drugo, prošireno izdanje knjige «Nacionalna obiteljska politika». Knjiga je rezultat ostvarivanja zadaće koju je preuzela navedena institucija s ciljem pripreme dokumenta "Nacionalna obiteljska politika", što ga je Vlada Republike Hrvatske usvojila u siječnju 2003. godine, a za potrebe ovog izdanja priredio ga je Vlado Puljiz. Riječ je o vrlo važnom dokumentu čije usvajanje znači afirmaciju obiteljske politike kao jasno prepoznatljive zasebne javne politike u Republici Hrvatskoj. Uz to knjiga sadrži i tematski srodne i stručnofokusirane priloge članova radne skupine koja je radila na projektu.

Dokument o nacionalnoj obiteljskoj politici najprije donosi poglavlje u kojem opisuje društvene promjene i njihov utjecaj na obitelj, a zatim govori u širem kontekstu o obiteljskoj politici, njezinu razvoju, tipovima, instrumentima, s posebnim osvrtom na mjere obiteljske politike Republike Hrvatske, te njihovu zadanost i organizaciju.

U prvom se dijelu obitelj određuje kroz definiranje njezinih različitih obilježja i funkcija, koje određuju ovu socijalnu instituciju u širem društvenom kontekstu i daju joj presudan društveni značaj. Navode se i osnovna relevantna istraživanja i literatura o vrijednostima i funkcijama obitelji, a nudi se i nekoliko temeljnih određenja pojma obitelji. Razmatra se i važna tema mogućih oblika državne intervencije u obiteljsku sferu te se opisuje suvremena praksa interpretacije načela supsidijarnosti u definiranju odgovornosti države prema obitelji u

različitim europskim zemljama. Pritom se navode četiri osnovna pristupa u odnosima država i obitelji te se, u skladu s tim, jasno pozicionira Hrvatska kroz svoje ustavno određenje, ali i realno prisutna ograničenja primjene ustavnih načela u praksi.

Važan doprinos objašnjenju i razumijevanju promjena u strukturi i funkcioniranju suvremene obitelji sadržan je i u narednom poglavlju kroz prikaz relevantnih demografskih indikatora koji opisuju demografske promjene koje su se posljednjih desetljeća dogodile u zapadnoj Europi i u Hrvatskoj. Poseban naglasak stavljen je i na pojašnjenje intenzivnih promjena vezanih uz restrukturiranje tržišta rada, na definiranje različitih mogućih načina prilagodbe obitelji tim promjenama, te ishodima koji proizlaze iz toga. Uvažavajući društvene i socioekonomske čimbenike koji su obilježili razvoj hrvatske obiteljske politike, vrlo se koncizno opisuju specifičnosti triju razdoblja kroz koje je Hrvatska prolazila u oblikovanju obiteljske politike od 1990. godine do danas. Potom slijedi osvrt na mjere obiteljske politike koje danas čine njezinu jezgru (porodne naknade i roditeljski dopusti, doplatci za djecu i porezne olakšice te osnovne usluge obiteljima), pri čemu se daje skupna ocjena da su mjere obiteljske politike, primjereno općim prilikama u društvu, dominantno obilježene socijalno-političkom intervencijom u korist siromašnih slojeva stanovništva. Definiranje buduće obiteljske politike predlaže se kroz dvije uporišne točke: zapošljavanje žena kao drugoga hranitelja u obitelji, te razvoja obiteljskih usluga kao potpore dvohraniteljskom modelu.

Drugi dio dokumenta o Nacionalnoj obiteljskoj politici u cijelosti je posvećen pojašnjenju mjera obiteljske politike, njihovoj zadanosti i organizaciji. Navode se sljedeći osnovni segmenti na koje bi se mjere trebalo usmjeriti: demografska kretanja, tržište rada, usluge namijenjene obitelji, afirmacija uspješnog roditeljstva, obiteljske povlas-

tice, obiteljskoppravna zaštita obitelji i djece. Uz definiranje konkretnih mogućih modela intervencije, navode se i državne institucije koje bi trebale biti nositelji tih mjera. U organizacijskom smislu kao krajnji rok za provedbu mjera predviđa se 2007. godina. Praćenje provedbe definiranih programskih zadaća povjereno je Državnom zavodu za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, koji je preuzeo i obavezu podnošenja godišnjih izvještaja Vladi RH.

Osnovni dokument o Nacionalnoj obiteljskoj politici nadopunjen je u drugom dijelu knjige s ukupno jedanaest stručnih priloga koji donose raznolike teme vezane uz različite aspekte funkcioniranja suvremene obitelji u Hrvatskoj. U svome prilogu Jakov Gelo vrlo pregledno iznosi niz zanimljivih, aktualnih podataka i zapažanja o problematici negativnih obilježja demografskih promjena u Hrvatskoj u zadnjem desetljeću, dok se Josip Grbac bavi temom promocije obitelji u Hrvatskoj te potrebom djelovanja u smjeru što bezbolnijeg prilagođavanja današnjih obitelji globaliziranom svijetu rada. Sljedeći prilog donosi promišljanja Tončija Matulića o obiteljskim vrijednostima te daje prikaz rezultata dvaju značajnih, nedavno provedenih istraživanja o obiteljskim vrednotama u RH (Europsko istraživanje vrednota, 1999., te Vjera i moral u Hrvatskoj, 1996./1997.). Autor se osvrće i na pojašnjenje uloge i zadaće obitelji, škole i Crkve u promicanju obiteljskih vrijednosti. Nasuprot tome Aleksandra Korać u svom se prilogu bavi obiteljsko-pravnim aspektima nacionalne obiteljske politike. Autorica navodi različite pravne izvore u definiranju pojma obitelji, te citira temeljne odredbe Ustava RH, međunarodnih dokumenata, Obiteljskog i drugih relevantnih zakona na kojima počiva pravni okvir za uređenje obiteljskih odnosa u Republici Hrvatskoj. Ona predlaže i konkretne obiteljskopravne mjere za unapređenje obiteljske politike te navodi subjekte koji bi navedene mjere trebali uvrstiti u prio-

ritetne ciljeve svoga djelovanja. O obitelji kao odgojno-socijalnoj zajednici, u svom prilogu progovara Vlatko Previšić, a Gordana Pavleković detaljnije se osvrće na temu zdravlja i zdravstvene zaštite obitelji, ocrtavajući postojeću organizaciju sustava zdravstvene zaštite i mogućnost njezina unapređivanja. O definiranju uloge socijalne skrbi i pojašnjenju načina podizanja razine učinkovitosti toga sustava u ostvarivanju ciljeva obiteljske politike progovorio je Nino Žganec, dok se Marina Ajduković u svom prilogu bavila temom nasilja u obitelji kao osobnoga, obiteljskog i društvenog problema. Na samom kraju knjige slijede i interesantni prilozi Dubravke Maleš o temi afirmacije roditeljstva, Gordane Cerjan-Leticice o promicanju spolne jednakosti u kontekstu razmatranja različitosti uvjeta, situacija i potreba muškaraca i žena, te Nade Kerovec o položaju žena na hrvatskom tržištu rada.

U navedenim priložima stručnjaci raznih profila progovorili su o različitim oblicima obiteljske problematike, svaki iz kuta svoje znanstvene discipline. Zaključno, prilozi predstavljaju važan interdisciplinarni doprinos u definiranju okvira i postupaka neposrednoga programskog djelovanja zacrtane Nacionalne obiteljske politike.

Slavica Blažeka

UPRAVLJAČKE ELITE I MODERNIZACIJA

Drago Čengić, Ivan Rogić (ur.)

Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2001., 302. str.

Često se u aktualnim raspravama o problemima hrvatskog društva te o mogućnostima i načinima njihova što